

4. Коромов В. М. Загальна методика навчально-виховного процесу: Навч. посіб. / В.М.Коромов – М., 1983, 285 с.
5. Маркова А. К. Психологія професіоналізму. / А.К.Маркова – М. : Знання. – 1996. – 308 с.
6. Ягупов В. В. Педагогіка : навч. посібник / В.В.Ягупов – К. : Либідь, 2002. – 560 с.

*The research is devoted to the problem of organization of the professional development of the primary school teachers. We present the stages of the professional development of the primary school teacher in the system of continuous pedagogical education. The contents and the essence of each stages of professional development of the primary class teachers are analyzed.*

**Key words:** professional development, stages of professional development of the primary school of teachers.

УДК 371.14

Проценко О. Б.\*

## РОЗВИТОК НЕПЕРЕРВНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ РЕСПУБЛІКИ КІПР: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

*У статті досліджено проблему становлення освіти педагогічних кадрів Республіки Кіпр в історичному аспекті; визначено напрями та соціально-економічні умови розвитку неперервної педагогічної освіти країни; проаналізовано особливості професійної педагогічної підготовки та післядипломного навчання фахівців початкової, середньої та вищої освіти.*

**Ключові слова:** неперервна педагогічна освіта, професійна педагогічна підготовка, післядипломна освіта.

Сучасний етап реформування системи освіти в Україні характеризується орієнтацією на інтеграцію в загальноєвропейський геополітичний та освітній простір й рівноправні партнерські стосунки з європейськими державами. Процес інтеграції зумовлює нові підходи до професійної підготовки спеціалістів нової генерації, що відповідають європейському стандарту. В першу чергу мова йде про педагогічні кадри, які готують сучасне молоде покоління до майбутньої професійної діяльності в умовах ринкової економіки. Головною метою при цьому є створення життєздатної системи неперервного навчання для забезпечення можливостей постійного самовдосконалення особистості, формування інтелектуального потенціалу як найвищої цінності нації. Тому, особливої актуальності набуває дослідження неперервної педагогічної освіти зарубіжних країн, зокрема Республіки Кіпр.

Дослідженню проблеми розвитку освіти Республіки Кіпр присвячені наукові роботи таких учених, як Х. Арістодіму, С. Бузакіс, М. Кефала, А.С. Папаставру, П.К. Персіаніс, Х.А. Софіанос, Х. Теофілідіс тощо. Вітчизняні науковці звернули увагу на такі аспекти, як виявлення особливостей підготовки вчителів-філологів у Республіці Кіпр (І.В. Соколова); історичний розвиток та сучасний стан системи педагогічної освіти Республіки Кіпр (Н.В. Воевутко). Однак, неперервна педагогічна освіта Республіки Кіпр ще не була предметом спеціального наукового дослідження, а тому основні тенденції її розвитку не знайшли осмислення й відображення у вітчизняній системі освіти.

Мета статті полягає у визначенні напрямів розвитку неперервної педагогічної освіти Республіки Кіпр.

Освіта як один з провідних суспільних інститутів завжди зумовлена динамікою суспільних процесів, недоліками того чи іншого суспільства, тією метою, яку воно ставило перед своїми громадянами. Так, система освіти Республіки Кіпр складалася в колоніальний період під контролем британської адміністрації, що, безперечно, вплинуло на її розвиток. Упродовж

\* © Проценко О. Б., 2013

всього періоду англійської колонізації острова (1878-1960рр.) спостерігався політичний та освітній конфлікт між православною церквою Кіпру та колоніальною владою. Він виявляв себе у протистоянні англійського керівництва країни та церкви, яка прагнула до панування грецької культури у життєдіяльності кіпріотів [3, с. 27].

Освітня політика, якої дотримувалися протягом ста років на Кіпрі, була зорієнтована на систему освіти Греції. Шляхом навчання прищеплювалася любов та повага до традицій, культури, до національних ідеалів Греції й самої країни, яку греки-кіпріоти вважають своєю Батьківщиною, адже громадяни обох держав поєднані між собою походженням, мовою та релігією [8, с. 205]. Але після невдалої спроби возз'єднання країн у 1960 році, коли Республіка Кіпр отримала статус незалежної держави, грецька спільнота намагалася дотримуватися освітньої політики з орієнтацією на Грецію, щоб не втратити освітні та культурні зв'язки з нею.

В процесі аналізу історико-педагогічної літератури (А.С. Папаставру, П.К. Персіаніс), було встановлено, що з моменту отримання країною незалежності і до сьогодні на Кіпрі існують дві протилежні думки щодо ролі Греції у становленні системи освіти країни загалом [7; 8]. Перша позиція спрямована на врахування досвіду грецького народу у формуванні кіпрської системи освіти, інша позиція має ідеалогічну спрямованість, і наголошує на розробці нових, відмінних від грецьких, концепцій навчання. Слід додати, що такі різні погляди учених знаходять своє втілення у системі освіти Республіки Кіпр, тим самим підкреслюючи наявність у ній грецьких традицій і кіпрських нововведень [3, с. 31].

Після завоювання Кіпром незалежності в системі освіти відбулися вагомні зміни, продиктовані специфікою соціального й економічного розвитку острова. Згідно з Конституцією Кіпру 1960-го року національні палати спільнот (грецької та турецької) отримали право законодавчої ініціативи в питаннях культури і соціального життя. Інші національні спільноти у вирішенні освітніх питань стали одержувати фінансову допомогу від грецької палати спільнот і в адміністративному відношенні підпорядковуватися безпосередньо керуючим інстанціям цієї палати.

30 березня 1965 року палата представників голосами депутатів-греків ратифікувала урядовий законопроект про створення Міністерства освіти, яке мало здійснювати управління всією системою народної освіти. Керівництво турецької спільноти відмовилося визнавати цей законодавчий акт, проголосивши, що й надалі буде здійснювати роздільне керівництво школами турецької національної меншини за допомогою відповідних органів своєї палати спільнот [2, с. 113].

На даний момент Міністерство освіти і культури Кіпру, яке було створено у 1965 році, виконує обов'язки ліквідованої палати грецької спільноти щодо управління освітою. Міністерство складається з п'яти відомств, які контролюють та координують діяльність навчальних закладів всіх ланок освіти та державних служб культури. На місцевому рівні роботу педагогічних працівників та закладів освіти перевіряють інспектори відповідних відомств. Особлива увага приділяється підвищенню кваліфікації вчителів та викладачів [4, с. 22].

А.С. Папаставру, співробітник Міністерства освіти та культури Кіпру, наголошує на особливості організації управління освітою, яке полягає у діяльності Комісії служби освіти. Це незалежний орган управління, який обирається безпосередньо президентом Республіки та складається з п'яти членів. До його функцій належать: призначення, переведення, просування по службі педагогічних працівників, вирішення дисциплінарних питань у галузі освіти [7, с. 41].

Великого занепаду освіта Кіпру зазнала у 1974 році під час Турецької окупації північної частини острова. Але уряд Кіпру обрав правильний курс у вирішенні складної проблеми. Країна переборола кризу освітньої системи [9, с. 3]. Особливо важливо зазначити, що основна робота щодо підвищення рівня освіти була проведена під час роботи уряду Г. Васіліу (1989-1999 рр.). В цей період було прийнято важливі рішення, які стосуються різних аспектів діяльності системи освіти, а саме: розробка навчальних програм для державних шкіл, реалізація плану обов'язкової єдиної дев'ятирічної освіти, уніфікація системи іспитів, покращення професійної підготовки учителів та їх післядипломної освіти [2, с. 114].

Слід зауважити, що в умовах відродження й розвитку незалежної держави особливо гостро постала потреба суспільства у висококваліфікованих педагогах, які б легко могли адаптуватися до нових відкриттів у науці та змін у соціальному житті. Доцільно зазначити, що змінився статус педагогічної освіти, вона стала університетською.

Звернемося до витоків педагогічної освіти Республіки Кіпр. Становлення кіпрської педагогічної освіти припадає на 1871 рік, коли архієпископом Філотеосом було засновано Школу грецької грамоти та музики в м. Нікосія, яка стала першим центром підготовки учителів. А вже під час турецького володарювання (1571-1878 рр.) вчителями, у більшості випадків, були священики або інтелігенція, які не мали базової педагогічної освіти. Взагалі, сфера освіти знаходилася в монопольному веденні церкви [1, с. 219].

Відомі кіпрські дослідники М.І. Марафевтис та М. Іоанніду-Кутселіні в своїй науковій праці «Діяльність та програмне забезпечення Педагогічної академії Кіпру» наголошують, що підготовка педагогів, зокрема вчителів початкової школи, почалася у 1893 році у Всекіпрському чоловічому училищі, яке було прикріплено до Всекіпрської гімназії та працювало до 1935 року [5, с. 49].

Вчителі-священослужителі отримували освіту у Всекіпрському педагогічному училищі для священослужителів у м. Ларнака (1910-1933рр.), а, в свою чергу, вчительки здобували знання у Жіночому педагогічному училищі у м. Фанеромені, яке існувало на базі жіночої гімназії з 1903 року по 1937 рік. На зміну цим навчальним закладам було засновано педагогічні коледжі для чоловіків і жінок, які було об'єднано у 1958 році та за ініціативою палати грецької спільноти реорганізовано у Педагогічну академію (1959-1993 рр.) за грецьким прототипом [8, с. 197]. Навчання в академії тривало 3 роки та було спрямоване на підготовку вчителів початкової школи та вихователів дитячого садка з високим рівнем знань, розвиненим критичним мисленням та здатністю до співпраці з колегами, учнями та їх батьками.

Доцільно додати, що одним із завдань студентів Педагогічної академії Кіпру було налагодження співробітництва з педагогічними академіями Греції та розвиток грецької педагогічної думки на острові [5, с. 77]. Випускники, які успішно завершували навчання, отримували диплом, який обов'язково реєструвала служба освіти Кіпру і Греції, що давало їм можливість викладати за межами країни, а також продовжувати підвищувати професійну кваліфікацію [1, с. 220].

У ході аналізу наукової літератури було визначено, що у Педагогічній академії Кіпру належна увага приділялася підвищенню кваліфікації новопризначених викладачів, адже вони не мали досвіду роботи в таких навчальних закладах. З цією метою проводилися семінари та конференції із залученням відомих науковців і викладачів Греції та інших країн. Педагогічні академії двох країн завжди підтримували тісний зв'язок і проводили всегрецькі конференції для обговорення спільних проблем професійної підготовки вчителів. Педагогічна академія припинила свою роботу в червні 1993 року у зв'язку з заснуванням Кіпрського університету (і в його складі — педагогічного відділення), де проходили підготовку вчителі та вихователі дитячих садків [9, с. 48].

Створення університету є важливим кроком у розвитку системи освіти Республіки Кіпр, тому що до недавнього часу випускники середніх шкіл продовжували навчання у зарубіжних країнах (у Греції, Туреччині, Англії, Франції) в основному за свій рахунок. Згідно з даними статистичних досліджень, у 1988 році у вищих навчальних закладах європейських країн навчалося приблизно 12000 греків-кіпріотів, а в приватних інститутах Республіки Кіпр — 3500 студентів [8, с. 263]. Згідно з Законом № 144 від 26 липня 1989 року «Про діяльність Кіпрського університету» почалося заснування першого вищого навчального закладу в країні [4, с. 79].

У вересні 1992 року Кіпрський університет розпочав свою роботу. До його складу входять такі факультети: гуманітарних та суспільних наук; теоретичних та прикладних наук; економіки та управління. Тільки найкращі взірці світової системи освіти, традиції та новітні досягнення відомих університетів країн Європи стали основою для організації навчання в Кіпрському

університеті. Характерно, що створення університету призвело до зменшення кількості студентів, вихідців з Кіпру, в зарубіжних закладах освіти. Так, у 1994 році з 58% випускників шкіл продовжили своє навчання за кордоном 25%, на Кіпрі — 33% [2, с. 115].

Вищу освіту можна також отримати в інших державних коледжах та інститутах. Важливо зауважити, що в 1987 році Кіпрський парламент прийняв закон, який регламентує створення приватних навчальних закладів вищої освіти та здійснює контроль за їх діяльністю. Згідно з цим законом приватні навчальні заклади повинні зареєструватися в Міністерстві освіти і культури та пройти акредитацію навчальних планів і програм [1, с. 220]. Однак з 1999 року постало питання щодо надання існуючим приватним інститутам статусу університетів, оскільки це необхідно для покращення якості освіти в країні [9, с. 55].

Таким чином, уряд Кіпру, створюючи нові вищі навчальні заклади, дає можливість молоді отримати вищу освіту в рідній країні, і тим самим забезпечити її конкурентоспроможними фахівцями.

Багаторівнева система університетської освіти представляє собою профорієнтацію абітурієнтів (підготовчі курси), проходження трьох циклів університетської підготовки (загальнонаукової, професійної та післядипломної) і подальше підвищення кваліфікації. Упровадження технології модульного навчання дозволило здійснювати блочне засвоєння навчальної інформації, підвищити відповідальність студентів за якість і терміни виконання індивідуального плану [1, с. 220].

В Університеті Кіпру здійснюється підготовка майбутніх вчителів початкової та середньої освіти, викладачів вищих навчальних закладів. Вчителі початкової освіти набувають знань на педагогічному відділенні, заснованому з метою навчання дисциплін педагогічного циклу, визначення напрямів дослідження проблем в області освіти, організації підвищення кваліфікації учителів. Особлива увага приділяється аспірантським програмам, створеним спеціально для того, щоб готувати науково-педагогічні кадри, які були б спроможні викладати у вищих навчальних закладах та очолювати управлінські посади в освітній галузі [6, с. 127].

На думку Г. Філіппу? функціонування педагогічного відділення Кіпрського університету сприймається як відмова від грецької моделі підготовки фахівців та впровадження власної концепції та філософії. Іншими словами, воно концентрує в собі ті функції, які в Греції виконуються трьома відділеннями: педагогічним відділенням початкової освіти; педагогічним відділенням дошкільної освіти; відділенням філософії, педагогіки та психології. Г. Філіппу пояснює це як спробу науковців Кіпру осмислити та визначити систему освіти єдиним і неперервним процесом [10, с. 6].

Протягом багатьох років в усій Європі укорінилася ідея щодо вимог до сучасного учителя. Безперечним є той факт, що незалежно від рівня зайнятості, вчитель повинен знаходити час для оновлення знань з теоретичних основ педагогіки, організації наукового дослідження. Вимоги до вчителя нового століття не обмежуються тільки передачею учням набутих знань та практичних вмінь, він має бути спроможним організувати навчальний процес таким чином, щоб розвивати в дітях здатність критично мислити, адекватно сприймати навколишнє середовище і осмислювати своє місце в ньому, аналізувати та оцінювати свої вчинки. З цією метою? навчальною програмою педагогічного відділення передбачено підготовку учителя-науковця, рефлексивного педагога, який володів би навичками проведення педагогічного дослідження та паралельно застосовував би на практиці основоположні принципи педагогіки [10, с. 7].

У межах вищеописаної концепції перед професорсько-викладацьким складом педагогічного відділення постають такі завдання:

- вивчення педагогічних проблем та способів їх вирішення у процесі академічного навчання;
- підготовка дипломованих фахівців в галузі педагогіки та забезпечення їх необхідними матеріалами для підвищення кваліфікації та професійної діяльності;
- педагогічна підготовка випускників інших факультетів університету, які висловили бажання займатися надалі викладацькою діяльністю;



- організація підвищення кваліфікації вчителів різних рівнів освіти, задоволення соціальних та економічних потреб суспільства та держави [6, с. 127].

Підготовка вчителів середньої та середньотехнічної освіти здійснюється на інших факультетах Кіпрського університету. Так, наприклад, учителі іноземних мов, які мають право викладати в гімназіях та ліцеях (середній ланці освіти Кіпру), здобувають знання, розвивають професійні вміння та навички за своєю спеціалізацією в Кіпрському університеті на факультеті гуманітарних та суспільних наук (відділення іноземних мов та філології). В організації навчання на факультеті відчувається вплив грецької освітньої системи. Навчальний процес триває 8 семестрів (4 роки). В кінці кожного з них проводяться екзамени. Програма занять будується на основі кредитних годин (до 2005 року — дидактичних монад). Кожного семестру студенти вивчають обов'язкові предмети, дисципліни на вибір, запропоновані навчальним закладом, і предмети на вільний вибір студента, які не входять до навчальної програми цього відділення.

Серед обов'язкових дисциплін для викладачів іноземної мови можна виділити такі, як загальне мовознавство, граматики, морфологія та синтаксис англійської мови, основи вивчення поезії та прози, література Англії, переклад, методика викладання англійської мови як іноземної. На вибір університет пропонує студентам більш детально вивчати лінгвістику, літературу або другу іноземну мову. Для педагогічного відділення характерними обов'язковими предметами є теорія та методика викладання, методологія проведення наукового дослідження, розвиваюча психологія, новогрецька мова, викладання новогрецької мови, педагогічна практика, фізика тощо. На вибір пропонуються: історія освіти, соціальна педагогіка, порівняльна педагогіка, педагогічна психологія, сучасна математика та інші [6, с. 138].

Випускники педагогічного відділення мають право викладати в початковій школі або працювати вихователями в дитячих садках Республіки Кіпр та Греції. Слід зазначити, що дипломи випускників відділення іноземних мов та філології дозволяють працювати у галузі викладання та професійного перекладу в державних і приватних організаціях. Але при прийомі на роботу в середні навчальні заклади освіти до них висуваються різні вимоги, адже в процесі навчання вони не набули знань з дисциплін психолого-педагогічного циклу і не володіють практичними навичками викладання іноземної мови. Саме тому, особливої уваги в Республіці Кіпр надається підвищенню кваліфікації новопризначених вчителів та перепідготовці науково-педагогічних кадрів, яке здійснюється на базі Педагогічного інституту Кіпру.

Інститут пропонує програми підвищення кваліфікації для вчителів всіх ланок освіти, в тому числі обов'язкові програми та факультативні семінари. Співпрацюючи з Кіпрським університетом, Педагогічний інститут організовує програми підвищення кваліфікації для майбутніх учителів середньої школи, проводить атестаційні програми для педагогічних кадрів. В свою чергу, університет пропонує програми перепідготовки для вчителів початкової та середньої освіти з метою отримання наукового ступеня магістра та доктора наук [10, с. 7].

Беручи до уваги вищезазначене, можна дійти висновків, що розвиток неперервної педагогічної освіти в Республіці Кіпр здійснювався за такими напрямками, як удосконалення професійної майстерності вчителів з урахуванням позитивного європейського досвіду; формування рефлексивного вчителя-аналітика; підтримка новопризначених вчителів; співробітництво навчальних закладів Республіки Кіпр щодо організації неперервної педагогічної освіти.

До подальших напрямів дослідження належить визначення змісту професійної педагогічної підготовки майбутніх викладачів вищого навчального закладу.

#### Список використаних джерел

1. Воевутко Н. Ю. Генезис профессиональной подготовки учителей на Кипре / Н. Ю. Воевутко // Развитие еллінізму в Україні у XVIII – XXI ст. : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., 21-23 травня 2007 р. — Маріуполь, 2007. — С. 219-220.
2. Софоклис Я. С. Просвещение и подготовка кадров в Республике Кипр / Я. С. Софоклис // Педагогіка. — № 1. — 1997. — С. 112-115.

3. Η εκπαίδευση της Κύπρου μπροστά στην πρόκληση της Ευρώπης / Παναγιώτη Κ. Περσιάνη. — Λευκωσία : Τυπογραφεία Στέλιου Λειβαδιώτη, 1996. — Σ. 26-75.
4. Η παιδεία μας σήμερα. — Λευκωσία : Υπουργείο παιδείας, 1992. — 142 σ.
5. Μαραθεύτης Μ. Ι. Η λειτουργία και τα προγράμματα της Παιδαγωγικής ακαδημίας Κύπρου (1959-1993). Ιστορική έρευνα / Μ. Ι. Μαραθεύτης, Μ. Ιωαννίδου-Κουτσελίνη. — Λευκωσία, 2000. — 250 σ.
6. Οδηγός προπτυχιακών σπουδών 2006-2007. — Λευκωσία : Εκδοση του Πανεπιστημίου Κύπρου, 2006. — 267 σ.
7. Παπασταύρου Α. Στ. Γνωριμία με το Κυπριακό Εκπαιδευτικό Σύστημα / Α. Στ. Παπασταύρου // Σύγχρονη εκπαίδευση. — 1995. — τ. 62/83. — Σ. 39-48.
8. Περσιάνης Π.Κ. Συγκριτική ιστορία της εκπαίδευσης της Κύπρου (1800-2004) / Π. Κ. Περσιάνης. — Αθήνα : GUTENBERG, 2006. — 311 σ.
9. Το εκπαιδευτικό σύστημα της Κύπρου / Εποπτεία και επιμέλεια έκδοσης Χ. Παντελίδης. — Λευκωσία, 2003. — 67 σ.
10. Φιλίππου Γ. Το τμήμα Επιστημών Αγωγής του Πανεπιστημίου Κύπρου / Γ. Φιλίππου // Σύγχρονη εκπαίδευση. — 1995. — τ. 84. — Σ. 6-11.

*The article deals with the problem of the development of educational system of the Republic of Cyprus. The main tendencies, the social and economic conditions of the life-long pedagogical education in the country are defined. The features of teachers' vocational training and postgraduate education are analyzed.*

**Key words:** *life-long pedagogical education, teachers' vocational training, postgraduate education.*

УДК 378. 371

Резван О. О.\*

## ПРОФЕСІЙНІ УМІННЯ ВИПУСКНИКА АВТОМОБІЛЬНО-ДОРОЖНЬОЇ ГАЛУЗІ

*У статті, на основі завдань діяльності, аналізується зміст професійних умінь випускників автомобільно-дорожньої галузі, визначаються групи умінь згідно з напрямом підготовки фахівця відповідної спеціальності.*

**Ключові слова:** *професійні уміння, професійна діяльність, напрям підготовки, автомобільно-дорожня галузь.*

Тенденції оновлення курсу економічних відносин України, пов'язаних з автомобільно-дорожньою галуззю, вимагають особливої уваги до особистості молодого фахівця, який би не лише виявляв високий рівень професійних знань і умінь, але й був компетентним у споріднених з основним фахом сферах, спроможний ефективно вирішувати професійні завдання, володіти прийомами ділового спілкування, а також усвідомлювати необхідність професійного самовдосконалення протягом усього життя.

Особливо важливою проблема підготовки сучасних фахівців автомобільно-дорожньої галузі вважається в аспекті спрямованості України до Євросоюзу, оскільки якість парку автомобілів, доріг, сфери управління транспортним процесом, обслуговування туристичних агенцій є неодмінною умовою входження нашої держави до спільноти європейських держав. Таким чином проблема відповідності українських фахівців загальноєвропейським стандартам та вимогам створює необхідність оновлення змісту вищої професійної освіти у сфері автомо-

\* © Резван О. О., 2013